

KOVÁCSNÉ DURÓ ANDREA – PALKÓNÉ NAGY MÓNIKA

Az óvodás gyermekek értékelésének, mérésének lehetőségei – A MÁMK Játékvár Óvoda gyakorlata és jövőbeni tervei

MŰHELY

Napjaikban egyre nagyobb szerepet kap az óvodákban is a gyermekek fejlődésének mérése, értékelése; mindenekelőtt azért, hogy az óvodapedagógus a gyermekek képességeiről minél hitelesebb képet kapjon, hiszen ez alapján kell meghatározni a személyre szabott fejlesztés irányát. A MÁMK Játékvár Óvoda¹ nevelőtestülete kiemelt feladatának tekinti a gyermekek megismerésén alapuló, differenciált kompetenciafejlesztést és annak nyomon követését. A felmerülő újabb igények miatt szükségessé vált az eddig jól bevált mérési, értékelési rendszerünk átdolgozása, ami a nevelőtestület minden tagjának részvételét megkívánja. Ezért egyéni kérdőíves felmérésen alapuló kutatást végeztünk arról, hogy az óvodapedagógusok fontos feladatnak tekintik-e a gyermek fejlődésének nyomon követését, szükségesnek tartják-e a részképességek szintmérő eljárásrendszerének, illetve a személyiségfejlődési naplónak az átdolgozását, és aktívan részt kívánnak-e venni ebben a munkában. A kapott eredmények alapján megállapítható, hogy az intézmény valamennyi óvodapedagógusa pozitív attitűddel viszonyul a tervezett innovációhoz, egyhangúan úgy ítéli meg, hogy kívánatos az óvodai mérés-értékelés rendszerének átdolgozása, a főbb dokumentumok felülvizsgálata, az érdekesebb feladatok beiktatása. A személyiségfejlődési napló és a részképességek szintmérő eljárásgyűjteménye tartalmi megújításán kívül lényegesnek tartják – az adminisztrációs terhek csökkentését szolgáló – táblázatos forma alkalmazását is. A tantestület tagjainak pozitív hozzáállása elővételezi, hogy az értékelési rendszerhez kapcsolódó feladatokból mindannyian kivesszük majd a részüket, s ezzel hozzájárulnak a közösen vallott elvek érvényesüléséhez.

I. BEVEZETÉS: AZ ÉRTÉKELÉSI FUNKCIÓK, TÍPUSOK SZEREPE AZ ÓVODÁBAN

Az elmúlt időszakban az óvodás gyermekekénél, egyéni és csoportos szinten is, megnőtt a pedagógiai mérés, értékelés jelentősége. A kitzűzött célok és az elért

eredmények egymáshoz viszonyítása egyre fontosabbá vált (Báthory, 1997). A kapott eredmények ugyanis meghatározzák a gyermekek fejlesztésének irányát, tartalmát, annak eszközeit és a módszereit.

Az óvodai értékelés során valamennyi scriveni funkció érvényesül. Közülük a *dignosztikus* értékelés célja annak feltárása, hogy a nevelés-oktatás adott szakaszában a

¹ Az intézmény teljes neve: Múcsonyi Általános Művelődési Központ, Bölcsőde és Konyha Játékvár Óvodája.

gyermekek „megfelelnek-e az adott elvárásoknak, melyek azok a területek, ahol lemaradtak, ahol kiemelkedők.” (Barkóczi és mtsai., 2019, 9. o.) Ennek nyomán az eredmények és a hiányosságok okainak, valamint a tudás tartalmi és strukturális sajátosságainak számbavétele elsősorban azért lényeges, mert szerepet játszik a fejlesztőmunkát illető döntések meghozatalában.

Az egyes gyerekekre kidolgozott, képesszintjüknek megfelelő fejlesztőmunka megtervezéséhez szükséges adatok összegyűjtéséhez különféle

módszerek ismertek. Ezek közül az óvodában leginkább a folyamatos megfigyelés, a gyerekekkel és a szülőkkel való beszélgetés és a feladatlap használ-

ható. Az említettekén kívül az óvodások megismeréséhez a tevékenység típusok szerinti speciális értékelési módok is jól alkalmazhatók, mint a matematikai feladatlapok, az alkotások elemzése vagy a mozgáspróbák (Báthory, 1997; Stark, 2010).

A *formatív* (segítő) értékelés célja a scriveni hármass rendszerben a pozitív megerősítés, az ösztönzés, a visszajelzés – gyermeknek és pedagógusnak egyaránt. Ezáltal lehetőség nyílik korrekcióra, önkorrekcióra, így elkerülhető a lemaradás, biztosított a folyamat közbeni felzárkózás.

A szummatív értékelés a gyermekek tudásának globális értékelése, egy szakasz lezárása. Ez az értékelési funkció segít a következő időszak lépéseinek meghatározásában vagy az óvodáskor végi fejlettségi állapot megítélésében.

Az óvodai pedagógiai értékelés során a fentiekől eltérően nem az értékelés célja szerinti scriveni kategóriákat, hanem a

*Glaser*hez köthető megközelítést alkalmazzuk, melyben az kap hangsúlyt, hogy az egyes gyerekek teljesítményét mihez viszonyítva állapítjuk meg. Ennek három típusa közül az első a normára irányuló értékelés, amikor azt nézzük, hogy az átlaghoz – pl. csoporton belül a társaihoz – képest hol áll a gyermek. A második a kritériumra és standardra irányuló értékelés, amikor a gyermek eredményeit külső tényezőkhöz és követelményekhez, illetve kimeneti standardokhoz viszonyítjuk. A harmadik pedig az individu-

umorientált értékelés, mely személyre szabott, és a gyermek önmagához viszonyított fejlődését mutatja (Szabó-Thalmeiner, 2007).

Az óvodai nevelés során ez utóbbi értékelési típusnak van a legnagyobb je-

lentősége, hiszen a gyermek fejlődésének nyomon követésekor éppen azt kell kiemelni, hogy önmagához képest mely területeken és mennyit változott.

II. MÉRÉSEK A HAZAI GYAKORLATBAN

Az utóbbi évtizedekben az iskolákban előtérbe kerültek a tantárgytervezetek, melyek hatására az óvodákban is egyre többen, egyre gyakrabban használtak feladatlapokat. Ez utóbbiak legfőbb előnye az volt, hogy rövid idő alatt lehetett egyszerre nagyobb csoport tudását felmérni, ugyanakkor hátrányt jelentett, hogy a gyermekeknek nem kellett közben kommunikálni, aktív szókincsük ezáltal beszűkülte. Mindezeket figyelembe véve a beszélgetés, a kikérdezés és a megfigyelés módszerei kerültek előtérbe az óvodában alkalmazható vizsgálatok kidolgozásakor.

a gyermekeknek nem kellett közben kommunikálni, aktív szókincsük ezáltal beszűkülte

II.1. A fejlődés mérésének lehetőségei az óvodában

Az 1970-es években bevezetett, a gyermek fejlettségéről információkkal szolgáló iskola-érettségi vizsgálatot (Szabó, 1970) még a Nevelési Tanácsadók munkatársai végezték (Dr. Hegyi, 2000).

Az első, pedagógusok által is végezhető fejlődéslelektani vizsgálatokat összegző anyag (Kósáné Ormai Vera, Járó Katalin és Kalmár Magda kiadványa) csak 1975-ben jelent meg. Segítségével a gyermekek személyiségtulajdonságairól, fejlettségéről, társas kapcsolatairól, érzelmi-akaratú életéről, valamint a feladatok teljesítése közbeni pszichés folyamatairól egyaránt informálódni lehetett. A vizsgálatához tartozó szempontsor a megfigyelések és az eredmények elemzését, kiértékelését segítette (Dr. Hegyi, 2000).

Az eredményvizsgálatok közül érdemes még kiemelni *Bakonyiné*

Vincze Ágnes és *Szabadi Ilona* 1976-ban nagycsoportos óvodások körében lefolytatott vizsgálatát is, amelynek keretében az 1971-ben bevezetett Óvo-

dai nevelés programja (ONP) eredményeit szándékoztak feltárni; a neveltség közösségi vonásai (a társas magatartás szocializációs szintjei, jellemzői, szokások) és a kognitív teljesítmény (cselekvés, verbális feladatok) alapján. Az eredményeket az ONP követelményeivel összehasonlítva állapították meg a gyermekek teljesítményének szintjét. Mivel a vizsgálatra csak a nagycsoport végén került sor, és a gyermekek kiinduló fejlettségi szintjének mérése nem történt meg, az eredményeknek az egységes követelményekhez viszonyítása nem adott árnyalt képet. A kevésbé jó teljesítmény ellenére

ugyanis valójában a gyermekek önmagukhoz viszonyított óriási fejlődése is végbemehetett (Dr. Hegyi, 2000).

Egy hosszú fejlesztési folyamat során, 1976-ra Nagy József és munkatársai az iskolakészültség értékelésére, valamint az értelmi, szociális és testi fejlettség vizsgálatára Preventív fejlettségvizsgáló rendszert (PREFER) dolgoztak ki 4–7 éves gyermekek számára. A tesztek a gyermekek személyiségének különböző összetevőit mérték fel; így a tudásukat (anyanyelv, matematika, manipulatív gondolkodás, írásmozgás-koordináció) és a magatartásukat (önkiszolgálás, feladatviszony) egyaránt vizsgálták. A teszteredményeket a családra, a tárgyi környezetre és a gyermekek adottságaira irányuló adatlap kitöltése egészítette ki. „A PREFER felmérések voltak az első hazai nagymintás vizsgálatok, melyek tudományos módszerekkel tárták fel a 4–7 éves gyermekek fejlődési jellemzőit, populáció szintjén leírták az életkori változásokat.” (Józsa, 2016. 61. o.) Nagy József a kapott eredmények alapján megállapította, hogy ebben az életkorban a kés-

az eredményeknek az egységes követelményekhez viszonyítása nem adott árnyalt képet

ségek nagymértékben fejlődnek, és ezt a folyamatot a környezeti és a családi hatások is jelentősen befolyásolják. Kimutatta az egyéni fejlettségben meglévő különbségeket, és kiemelte a prevenció fontosságát, valamint felhívta a figyelmet a fejlettséghez kötött, differenciált beiskolázásra. Ezek a kutatási eredmények is hozzájárultak ahhoz, hogy az addigi életkorhoz kötött iskolakezdés helyébe a rugalmas beiskolázás került, és a gyermekeknek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget el kellett érniük (Józsa, 2016).

A 2000-es években a PREFER továbbfejlesztéseként megjelent a DIFER programcsomag, a Diagnosztikus fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer 4–8 évesek számára, amelyet azzal a céllal dolgoztak ki, hogy a pedagógusok az óvodai és az iskolai készségfejlesztést segítő eszközökkel rendelkezzenek. Ez a tesztrendszer a személyiségfejlődés, az iskolai tanulás előfeltételeit alkotó, hét elemi alapkészség diagnosztikus mérését és fejlesztését teszi lehetővé. A méréseket évente vagy félévente ajánlott elvégezni, a készségfejlesztést pedig az optimális szint eléréséig kell folytatni – az ötszintű modell alapján. A későbbiekben a DIFER tesztcsomagot standardizálták, és egy rövidített változatát is elkészítették. A tesztelést

óvodapedagógusok is végezhetik, de mivel csak egyenlő és személyesen kivitelezhető, igen időigé-

nyes. A gyermek ismerete pedig a kérdésfeltevés, a válaszok pontozása révén növelheti a vizsgálat szubjektivitását. Ez utóbbi elkerülése érdekében, az újabb kutatások eredményeként, a feladatlapokat a gyermekek online, számítógépen oldják meg. Egyes területek, mint a szocializáció és az írásmozgás-koordináció, azonban még nem digitalizálhatók, ezért további fejlesztések szükségesek (Józsa, 2016; Bánné Mészáros, 2016).

Az iskolába lépéshez szükséges fejlettségi szint megállapításához *Porkolábné dr. Balogh Katalin* (1992) szintén összeállított egy részletes szempontsort. Ő és munkatársai abból indultak ki, hogy egyre több gyermek küzd tanulási zavarral, amelynek kialakulását az óvodában kell megelőzni, biztosítva ezzel minden gyermek optimális fejlődését. Az egyéni fejlettségmérő lapokon rögzített eredmények határozták meg a fejlesztés

módszereit és eljárásait. Az ismételt mérések során pedig az adott gyermek aktuális szintjéhez igazodó, különböző nehézségi fokú feladatok közül választhatnak az óvodapedagógusok. Figyelembe véve, hogy a gyermek elsődleges és legfontosabb tevékenysége a játék, a fejlesztések során a változatos tevékenyekedtetés, az érzékelő apparátus teljes igénybevétele, a felfedezés öröme a meghatározó. Emellett szintén nagyon fontos szerepe van a közös tevékenységeknek, a szociális tanulásnak, hiszen ezek az enfejlődésre, a teljes személyiség fejlődésére is hatással vannak. Az évente kétszer (év elején és év végén) elvégzett fejlettségmérést a folyamatos megfigyelés egészíti ki (*Porkolábné dr.*

Balogh, 1992).

a folyamatos megfigyelésnek is kiemelt szerep jut

1999-ben – az 1996-os első változat után új tartalommal – jelent meg a Komplex Prevenációs Óvodai Program, mely a

„fő nevelési területeken végzett feladatokba integrálva, indirekt nevelési módszerekkel realizálja a pszichikus funkciók fejlesztését, a gyermeki spontán aktivitásra épít.” (*Porkolábné dr. Balogh, 1999. 11. o.*) A fejlesztőprogram középpontjában – a gyermek értelmi képességére és szocializációjára egyaránt hatást kifejtő – mozgás és a játék áll. A fejlesztő hatás mérése fejlettségmérő lapok kitöltésével, személyiséglap vezetésével, valamint a foglalkozások hatásának ellenőrzésére szolgáló feladatlapokkal történik. A gyermek megismerésében az említettek kívül a folyamatos megfigyelésnek is kiemelt szerep jut. A fejlettségmérő lapok vezetése az óvodakezdestől az iskolába lépésig tart. Ezek segítségével időben elkezdhető az egyéni fejlesztés; a személyre szabott eszközök, módszerek alkalmazásával pedig óvodáskor végére megvalósítható,

hogy a gyermek az iskolai életre megfelelően felkészüljön (*Porkolábné dr. Balogh*, 1999).

Az ún. *kompetenciaalapú óvodai programcsomag* gyermekek megfigyelésén alapuló mérési, értékelési rendszere *Bakonyi Anna* (2007) nevéhez fűződik, aki szerint a mérés és az értékelés nemcsak törvényben előírt kötelezettség, hanem szükséges feladat is; ám olyan eszközökkel, melyekkel az óvodák „iskolásítása” elkerülhető. A mérés eszköz és nem cél; a gyermek egész személyiségének megismerését, valamint a neki megfelelő fejlesztést természetes környezetben kell szolgálnia. A programcsomag koncepciójának kiindulópontja, hogy „minden gyermek ’más’, hogy minden gyermek saját kompetenciákkal rendelkezik, hogy ezért minden gyermek fejlődését elsősorban saját magához kell mérni, és ily módon másért és másként kell értékelni” (*Dr. Bakonyi*, 2007. 9. o.). Az óvodapedagógusnak tehát a gyermekek önmagukhoz mért fejlődését kell figyelnie, és nem egymáshoz viszonyítani. Ebből következően a gyermek képességeinek, egyéni kompetenciáinak, cselekvő tanulásának és játékának fejlődése a fontos, nem pedig a teljesítményközpontú mérés. Mivel az óvodás gyermek állandóan változik, érik, ezért a méréseket is folyamatosan kell elvégezni, minden területre kiterjedően, kis részletekben. Az óvodai nevelésben a differenciálásra kiváló lehetőséget nyújt a párhuzamos napirend, amely során a gyermekek nem egyszerre tevékenykednek, hanem mindenki más időben végez bizonyos tevékenységet – a különböző elvárásoknak megfelelően. *Bakonyi Anna* „a tanulási tevékenység, a hozzá vezető út (módszerek), [az] időkeret és az egyéni értékelés elveinek figyelembevételével mind a

nagy önállóságot és döntési szabadságot biztosít

négy fő területre (értelmi képességek, verbális képességek, mozgásos képességek, szociális képességek) vonatkoztatva” tárgyalja „a három szintje: sajátos nevelési igényű gyerekek szintje, a standardhoz közelítő gyerekek szintje, kreatív, alkotó, tehetséges gyerekek szintje” (*Dr. Bakonyi*,

2007. 21. o.); az említett mindhárom szinten javasolja a témák feldolgozását. A gyermek fejlődése szempontjából kiemeli a

szabad játék nevelő- és képességfejlesztő hatását, valamint a szocializációban és a gyermek önmagához képest történő fejlődésében betöltött szerepét. Ajánlása szerint a megfigyeléseket évente kétszer (év elején – október környékén és év végén – április környékén) kell elvégezni, az eredményeket pedig táblázatban rögzíteni. A szempontsorban feltüntetett feladatok közül, az adott gyermek ismeretében, az óvodapedagógus választhat. A fentebb vázolt szisztéma felzárkóztatásra és tehetséggondozásra egyaránt alkalmas. Az óvodapedagógusoknak nagy önállóságot és döntési szabadságot biztosít abban a tekintetben, hogy melyik gyermeknél melyik szempontot alkalmazzák, sőt önállóan is kitalálhatnak az adott gyermek megismerésére irányuló szempontokat és feladatokat. A vizsgálat négy fő területre irányul: a szociális képességek, az értelmi képességek, a verbális képességek és a testi képességek területére. Az egyes kategóriák azonban nem különülnek el teljesen egymástól. Ebben a rendszerben az óvodai napló is a mérés, értékelés egyik eszköze, amelynek bejegyzései szintén felhasználhatók a mérésekkel, megfigyelésekkel kapott eredmények kiegészítésére. Ez a módszer teljes mértékben megfelel annak a kritériumnak, hogy segítségével megtudhassuk: a

gyermekek mely területeken milyen szinten állnak, miben fejlődtek és mit kell még tenni annak érdekében, hogy tovább fejlődjenek (Dr. Bakonyi, 2007).

III. A MÁMK JÁTÉKVÁR ÓVODA PEDAGÓGIAI PROGRAMJÁNAK FÓKUSZA

A Múcsonyi Általános Művelődési Központ, Bölcsőde és Konyha Játékvár Óvodája 1985-től működik. Jelenleg három óvodai csoportban 79 gyermek, egy mini bölcsődei csoportban pedig hét gyermek nevelése, ellátása valósul meg. Az intézmény óvodapedagógusai 1999.

szeptember 1-jétől saját készítésű, „Játszva tanulni, gondolkodva játszani” elnevezésű helyi pedagógiai program alapján végzik nevelő-, fejlesztőmunkájukat. Pedagógiai tevékenységük hangsúlyos eleme – több évre visszamenőleg – a képességfejlesztés, így a nevelési program középpontjában is a gyermekközpontúság, a differenciálás és a komplex képességfejlesztés áll.

III.1. Egyéni képességfejlesztés, differenciálás és hátránykompenzálás

Az utóbbi években általános tapasztalat, hogy a gyermekeket egyre több káros környezeti, szociális, érzelmi hatás éri, illetve egyre egymásétól eltérőbb szociokulturális háttérrel rendelkeznek, és különféle részképességzavarral érkeznek az óvodába. Emiatt a nevelőtestület tagjai mind nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a változatos pedagógiai eszközök alkalmazásának, az egyéni képességfejlesztésnek, a differenciálásnak, a hátrányok

ellensúlyozásának. A hátránykompenzálás mellett a részképességproblémák prevenciója, korrekciója, a kiemelkedő képességű gyermekek tehetségfejlesztése is megvalósul az individualizálva szocializáló, integrált nevelés keretében.

Intézményünkben már korábban is jellemző volt, hogy a gyermekek hároméves kortól rendszeresen jártak óvodába. Ezt segítették, több éven keresztül, az Óvodai Integrációs Programra benyújtott sikeres pályázatok, amelyek hozzájárultak a családok megsegítéséhez, a hiányzások csökkentéséhez. Ez utóbbi pedig lehetővé tette a folyamatos

individualizálva szocializáló,
integrált nevelés

fejlesztést, amelynek következtében javultak a gyermekek eredményei, sikeresnek bizonyult az óvodapedagógusok fejlesztőmunkája. A bevezetés óta,

az eltelt évek során, a helyi program – a törvényi és jogszabályi előírásokat figyelembe véve – több területen is bővült; a belső szakmai ellenőrzési, mérési, értékelési rendszer is elkészült. Saját csoportnaplót, személyiségfejlesztési naplót és egyéni fejlesztési tervet alkalmaztak.

A 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 41. § (4) bekezdése kimondja: „A köznevelési intézmény a gyermek, tanuló alábbi adatait tartja nyilván: [...] c) a gyermek óvodai fejlődésével kapcsolatos adatok” – valamint a 72. § alapján (5): „A szülő joga, hogy [...] b) gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon.”

Mindezek alapján az óvodapedagógusok törvényi kötelezettsége is, hogy a gyermekekről hiteles adatokkal szolgáljanak, ezért is fontos a gyermekek alapos megfigyelése és megismerése, hiszen ez nélkülözhetetlen a

pedagógiai munka, az eredményes fejlesztés, a szülőknek szóló tájékoztatás érdekében. Ahhoz, hogy ez a pedagógiai programmal összehangoltan megvalósítható legyen, a nevelőtestület – a gyermekek fejlettségi szintjének megállapítására – személyiségvizsgálati anyagot dolgozott ki, életkorok szerinti bontásban, mérési, értékelési mutatókkal. Ez a mérőanyag jól szolgálja azt, hogy a gyermekek képességeinek, részképességeinek fejlődése nyomon követhető legyen. A kapott eredmények dokumentációja, a jogszabályi követelménynek megfelelően, az egyéni személyiségfejlődési naplóban történik. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 93/A. §-a a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

ugyanis kimondja: „(1) A gyermek fejlődését nyomon követő dokumentáció a gyermek fejlődéséről folyamatosan vezetett olyan dokumentum, amely tartalmazza a gyermek fejlettségi szintjét, fejlődésének ütemét, a differenciált nevelés irányát.”

A gyermekek részképességeinek mérése és az eredmények értékelése nemcsak a gyermekek alaposabb megismerését segíti, de a szülők hitelesebb tájékoztatásához is hozzájárul. A mérés, értékelés kiterjed a testi képességekre, a mozgásfejlettség, a finommotorika, az anyanyelvi képességek, az értelmi képességek, valamint a szociális képességek területeire is. Az alkalmazott mérőeszköz koherens a személyiségfejlődési naplóval, amely az egyéni képességfejlesztés alapja.

III.2. A gyermekek képességeinek mérése, értékelése, fejlődésük nyomon követése

A Múcsonyi Általános Művelődési Központ, Bölcsőde és Konyha Játékvár

Óvodájának „Játszva tanulni – gondolkodva játszani” elnevezésű helyi programja alapján az óvodai nevelés fő célja: „A gyermeki személyiség teljes kibontakoztatása, az egyenlő hozzáférés biztosítása. A gyermekek érzelmi, szociálisan és értelmileg gazdagodjanak, képességeik kibontakozhassanak, fejlődjenek, s eközben boldog gyermekkorukat megőrizhessék.” (*MÁMK Játékvár Óvodai pedagógia program*, 2017, 6. o.) A megfogalmazott célkitűzések megvalósításához a nevelőtestület tagjai nemcsak a biztonságos környezetet igyekeznek biztosítani, hanem a szeretettel teljes légkört és az élménydús, sokoldalú tapasztalatszerzés, tevékenykedés lehetőségét is. Ahogyan ez gyermekképekben is tükröződik: „Szeretnénk a

önbizalmában megerősített

boldog gyermekkorát megőrizve, befogadó, gyermekközpontú pedagógiánkban érzelmi, kiegyensúlyozott gyermekeket nevelni, akik óvodáskoruk végére képességeik optimális fejlődése eredményeként sikerorientált, érdeklődő, problémamegoldó, együttműködő, önbizalmában megerősített, az iskolai életre felkészült gyermekké válnak.” (*MÁMK Játékvár Óvodai pedagógia program*, 2017, 7. o.)

A nevelőtestület pedagógiai hitvallásából következően kiemelt feladatnak tekinti a gyermekek megismerésén alapuló, egyénre szabott, játékban, játékkal, játékosan, a gyermekek meglévő tapasztalataira, ismereteire, élményeire építő, differenciált kompetenciafejlesztést és annak nyomon követését. A megfigyelések és a mérési eredmények alapján minden gyermekről személyiségfejlődésének alakulását, részképességeinek fejlettségi szintjét tartalmazó naplót vezetnek. A személyiségfejlődési naplóban szerepelnek a gyermek adatai, szükségletei, rövid

anamnézise, testi fejlettségének (súly és magasság) alakulása, illetve beszédhibái. Ezen kívül tartalmazza a képességekre vonatkozó megállapításokat, a fejlettségi szintek bejegyzésére alkalmas táblázatokat, valamint a fejlődésben tapasztalt rögzítésére szolgáló részeket. A napló az alábbi képességekre terjed ki: a gyermek testi érettsége, motoros képességei; finommotorikája, író-rajzoló mozgása, tájékozódó képessége; nyelvi kifejezőképességének fejlettsége; a gyermek értelmi fejlettsége; érzelmi, akaratilifelete; szociális fejlettsége, érettsége, valamint az ezeken belüli részképességek. A napló végén, a kapcsolattartásról szóló részben a családlátogatásokat és a szülői tájékoztatásokat dokumentáljuk.

Az új óvodás gyermek megismerésének első mozzanata a szülői által kitöltött anamnézis-kérdőív. Az első igazi kapcsolatfelvétel, egymással való ismerkedés otthoni körülmények között, a családlátogatáson valósul meg. Az óvodapedagógus ekkor szerez információkat a gyermekről, körülményeiről, otthoni szokásairól, a szülők nevelési nézeteiről. Ezt követően, a szülő jelenlétével történő fokozatos beszoktatás alkalmával, szintén ismerkedik a gyermekkel, beszélget a szülővel, gyűjt az óvodai élethez kapcsolódó, fontos információkat. A beszoktatás után a gyermek folyamatos megismerése, megfigyelése történik, majd október–november hónapban – a részképességek szintmérő eljárásrendszerének részét képező ajánlott tevékenységek, játékok, feladatok segítségével – mérik fel a gyermekek képességeit. Vannak olyan területek, mint például az érzelmi, akaratilifelet, a szociális fejlettség, érettség, ahol kimondottan csak a

mindennapi megfigyelés révén szerzett tapasztalatokat rögzíti az óvodapedagógus a személyiségfejlődési naplóban, majd ez alapján készíti el az egyéni fejlesztő programtervet. A tervben megjelöli a fejlesztendő területet, a fejlesztési módot, tartalmat, tevékenységet, eljárást, valamint az időszak végén az elért eredményeket. A folyamatos megfigyelés, a mindennapok tapasztalatai és a fejlesztési terv értékelése az alapja a következő időszakra tervezendő fejlesztéseknek. Év végén történik az újabb kontrollmérés, melynek eredményét a táblázatban rögzíti, illetve a fejlődésre vonatkozó, szöveges értékelést elkészíti.

A szülők tájékoztatására egy évben minimum háromszor kerül sor, október–novemberben, februárban és május–júniusban. Ezt előre egyeztetett időpontban, fogadóóra keretében tartjuk, melyen a szülő(k) és a gyermek óvodapedagógusa vesz részt. A gyermekek személyiségfejlődési naplóját a csoportba járó gyerekeket egymás közt elosztva vezeti a két óvónő, és a naplót vezető óvodapedagógus tájékoztatja a szülőt. Az időkeret nincs megadva, de általában

ajánlott tevékenységek,
játékok, feladatok segítségével
– mérik fel a gyermekek
képességeit

legalább fél órát igénybe vesz, mire megbeszélnek minden területet, a fejlesztési irányokat és az esetleges otthoni vagy nevelési problémákat.

Az óvodapedagógus a tájékoztatás során elmondja a szülőnek, hogy gyermeke mely területen milyen képességszinten áll, kiemeli az esetleges lemaradásokat vagy kiemelkedő képességeket, és segítséget nyújt az otthoni közös játékokhoz, tevékenységeket ajánl a fejlesztéshez, és nevelési tanácsokat is ad, amennyiben ez szükséges. Az így kialakított gyakorlat fontos alapja a közös

együttműködésnek, az együttnevelésnek. A személyiségfejlődési naplót az intézményvezető évente három alkalommal ellenőrzi. Kontrollálja, hogy a gyermekek megfigyelésének, mérésének eredményei bekerültek-e a dokumentumokba, ezek alapján készült-e el az egyéni fejlesztő program, illetve – az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével – a fejlesztendő területekhez megfelelő tevékenységek, játékok, feladatok vannak-e hozzárendelve, valamint a szöveges bejegyzések szakmai nyelvezete megfelelő-e. Az értékelésről szóló résznél megvizsgálja a fejlődésben tapasztaltakat, és hogy a következő fejlesztő programterv megfelelően épül-e ezekre. A gyermekek sajátosságainak függvényében ugyanis meg kell jelennie a prevenciónak, a korrekciónak, a hátránykompenzálásnak vagy a tehetségfelfedezésnek.

III.3. Sikerkritériumok

Az intézményben alkalmazott másik mérés a nevelés tartalmi területeinek értékelése, amely lehetővé teszi a pedagógiai program megvalósulásának, a gyermekek egyéni fejlődésének, a gyermekcsoport nevelési területenkénti eredményességének, az óvodapedagógus nevelőmunkájának nyomon követését. A kritériumorientált értékelés mérési módszere – a sikerkritériumként meghatározott jellemzők alapján – a megfigyelés, amelynek eredményeit a 0–5 skála alkalmazásával rögzítik (vö. *I. ábra*). A pontokhoz tartozó meghatározások azt mutatják, hogy a gyermekek milyen szintet érnek el egy-egy területen, tevékenységben, mennyire önállóak, mennyire vált az adott tevékenység már szokásukká, a mindennapjaik részévé, vagy milyen mértékben igényelnek még segítséget a felnőttől.

1. ÁBRA

A skálához rendelt meghatározások

A skála számjegyei és a hozzájuk rendelt meghatározások	
0	Ezzel a tevékenységgel kapcsolatban semmilyen szándékot vagy tevékenységet nem tapasztaltam a gyermeknél.
1	A gyermek érdeklődik a tevékenység iránt, voltak már próbálkozásai.
2	Ezt a tevékenységet a gyermek sok segítséggel végzi, az óvónő kezdeményezésére.
3	Erre a tevékenységre a gyermek részéről voltak próbálkozások, segítséget igényel.
4	Ezt a tevékenységet a gyermek kis segítséggel végzi, gyakran megfigyelhető.
5	Ezt a tevékenységet a gyermek önállóan végzi, része a mindennapi életének.

FORRÁS: MÁMK Játékvár Óvoda Minőségirányítási program, 2004

A 11 nevelési, tevékenységi terület (egészséges életmódra nevelés; egészségfejlesztés; szocializáció, érzelmi, erkölcsi nevelés; anyanyelvi nevelés, mese, vers, drámatikus játékok; játékok; munka jellegű tevékenységek; mozgás, testnevelés; rajzolás, festés, tárgyalakítás; ének, zene, énekes játékok; környezet megismerése, védelme; környezet téri, formai, mennyiségi megismerése) értékelése során az óvodapedagógusok minden egyes területhez feltüntetik a gyermekre jellemző pontszámokat. A sikerkritériumok a helyi pedagógiai programhoz és az Óvodai nevelés országos alapprogramjához illeszkednek. Mivel a kimeneti eredményeket megelőző pedagógiai folyamatok elemzése

és fejlesztése is cél, ezért a mérésre 3–4; 4–5; 5–6; 6–7 éves bontásban minden nevelési év végén (májusban) sor kerül. A nevelési, tevékenységi területeken belüli megállapításokhoz 0–5-ig pontszámokat rendelnek, és az így kapott pontok átlaga adja meg az egyes gyerekekre vonatkozó pontszámot és százalékot. E szisztéma révén egyéni, csoportos és óvodai szintű eredmények egyaránt rendelkezésre állnak. Az egyéni eredmények felhasználhatók az év végi fejlettséggel kapcsolatos bejegyzésekhez, a személyiségfejlődési naplóba. Az egyes csoportok eredményei összehasonlíthatók, illetve arról informálnak, hogy az adott nevelési évben mely területek élveztek prioritást, melyek szorultak háttérbe, illetve az egyes gyermekcsoportokban mire kell nagyobb hangsúlyt helyezni a továbbiakban. Az óvodai szintű összesített eredmények értékelése során az intézményvezető megállapítja, hogy az adott évben mely nevelési, tevékenységi területen a legjobbak, illetve a

testnevelés; rajzolás, festés,
tárgyalakítás; ének, zene,
énekes játékok

legkevésbé megfelelőek a százalékos értékek. A kialakult eredmények alapján a munkaközösség megbeszéli, hogy az alacsonyabb százalékok milyen okokra vezethetők vissza, és közösen döntenek arról, hogy a következő nevelési évben mely tevékenységi terület lesz kiemelt. A továbbiakban a belső ellenőrzésnek és a munkaközösségi foglalkozásoknak a kiválasztott tevékenységek gyakorlati ellenőrzése, a témához tartozó új elméleti szakirodalom feldolgozása, valamint az új fejlesztőjáték-gyűjtemény elkészítése lesz a

feladata. A fentiekben vázolt folyamat az intézményvezető és a munkaközösség-vezető irányításával, valamint az óvodapedagógusok aktív közreműködésével valósul

meg. Évente kétszer van foglalkozáslátogatás. Két óvodapedagógus pedig vállalja a témához kapcsolódó szakmai anyag feldolgozását, a kollégákkal való megosztását. Az év során megvalósított ötleteik, játékaik, tevékenységeik leírását pedig átadják a munkaközösség-vezetőnek, aki egységes játékgyűjteményt állít össze belőlük.

A mérések eredményei kijelölik a fejlesztés irányát, a következő év mérése pedig rámutat arra, hogy a fejlesztés milyen eredményre vezetett. A mérések alapján az intézményvezető készíti el az óvodáskor végére jellemző kimeneti eredmények összesítő lapját, így kimutatható, hogy az iskolát kezdő gyermekek átlagosan mely területeken, milyen neveltségi mutatókkal rendelkeznek. Ezzel egyúttal láthatóvá válnak – a nevelő-, fejlesztőmunka tekintetében – az óvoda erősségei, gyengeségei, fejlesztendő területei is.

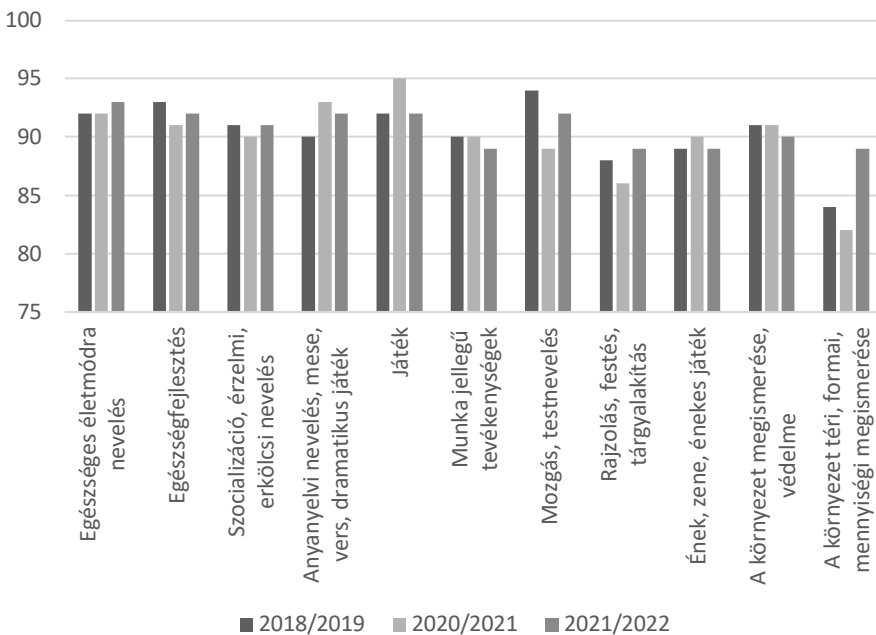
A 2021/2022-es nevelési év sikerkritérium-eredményei azt mutatták, hogy

minden területen megfigyelhető volt az életkoronkénti fejlődés, a csoportok között nem volt jelentős különbség. A 6–7 éves korosztály, a sikeres nevelő-, fejlesztőmunka eredményeként, szinte valamennyi területen meghaladta a 80%-os eredményt. A legalacsonyabb mutatók a legkisebb korosztályban, a matematikai tartalmú tevékenységeknél voltak tapasztalhatók, de ez érthető is, hiszen ebben az életkorban még csak ismerkednek ezekkel a tevékenységekkel. Mivel az

eredmények közül a környezet téri, formai, mennyiségi megismerése tevékenységi területhez kapcsolódó érték volt még alacsony, ezért ez a terület lesz a következő nevelési év kiemelt témája. Az iskolát kezdő gyermekeknel az elsődleges cél, hogy a sikerkritériumként meghatározott jellemzőkkel 80 %-ban rendelkezzenek. Ezt óvodai szinten összességében el is szokták érni nálunk. Az utolsó 3 év kimeneti eredményeit összehasonlítva a 2. ábra szemlélteti.

2. ÁBRA

Az óvodáskor végére jellemző kimeneti eredmények összesítése (%)

FORRÁS: Palkóné Nagy Mónika szerkesztése

Az adatok azt mutatják, hogy a célul kitűzött értékeket minden területen sikerült elérni, sőt több olyan is volt, ahol 90% feletti eredmények születtek, aminek

elérésében nagy szerepe van az egyéni képességfejlesztésnek, a differenciálásnak és a tudatos tervezésnek.

Az óvodapedagógusok a gyermekek motivációjának, önbizalmának kialakításában fontos szerepet játszó pozitív értékelésre nagy hangsúlyt fektetnek. Az óvodáskor pszichológiai sajátosságait figyelembe véve előtérbe kerül a dicséret, a biztatás, az elismerés, a jutalmazás, a sikerélményekhez juttatás, az önbizalom fejlesztése, illetve a pozitívumokra támaszkodás elve. A gyermekek folyamatosan gyakorolják a társas együttélés szabályait, azok betartását, a különböző szokásokat.

IV. A KUTATÁS BEMUTATÁSA

IV.1. A kutatás célja, típusa, a kutatási probléma

Mivel kutatásunk célja az óvodapedagógusok értékeléssel kapcsolatos véleményének a megismerése volt, a vizsgálathoz a napi pedagógiai gyakorlatban gyűjtött adatok elemzésére, általánosítására, illetve a következők levonására fókuszáló induktív, leíró stratégia választása tűnt célszerűnek.

Általános tapasztalat, hogy a Múcsonyi Általános Művelődési Központ, Bölcsőde és Konyha Játékvár Óvodájában alkalmazott mérési, értékelési rendszerrel teljes mértékben nyomon követhető a gyermekek fejlődése, viszont az óvodapedagógusoknak sok többletmunkát jelent, mert igen időigényes a mérések dokumentálása. Több dolgozó részéről is felmerült, hogy át kellene dolgozni a személyiségfejlődési naplót, több táblázatos részt beilleszteni azért, hogy elegendő legyen rövidebb szöveg megírása a gyermekek fejlődésének dokumentálására. Ezen kívül

szükséges lenne a – korábban kidolgozott – részképeségek szintmérő eljárásrendszerének feladatait, játékeit, tevékenységeit módosítani, új ötletekkel, játékokkal, tevékenységekkel kiegészíteni. Ehhez azonban minden óvodapedagógus részvételére, összefogására, többletmunkájára szükség van. Az új koncepció szerint egy olyan táblázatos rendszert kell megalkotni, amely a pedagógiai programmal koherens, minden képességterületre kiterjed, és amellyel jól nyomon követhető a gyermek fejlődése, az egyéni képességfejlesztés. Nyilvánvalóvá vált, hogy az óvodapedagógusok megnövekedett adminisztrációs terhei a személyiségfejlődési napló átdolgozásával csökkenthetők.

Ugyanakkor továbbra is követelmény, hogy az átdolgozott anyagban is jól nyomon követhető legyen a gyermek fejlődésének folyamata, így az segítséget nyújtson az egyéni fejlesztésekhez és a szülők tájékoztatásához, illetve helyet kapjon benne a prevenció, a korrekció, a hátránykompenzálás, a tehetségfejlesztés, valamint az esélyegyenlőség biztosítása.

Mindezek tükrében empirikus kutatásunk elsősorban annak vizsgálatára irányult, hogy az óvodapedagógusok valóban fontos feladatnak tekintik-e a gyermek fejlődésének nyomon követését, szükségesnek tartják-e a részképeségek szintmérő eljárásrendszerének, illetve a személyiségfejlődési naplónak az átdolgozását, és aktívan részt kívánnak-e venni a feladatokban, időt és energiát szánnak-e a csapatmunkára – ezzel megkönnyítve a későbbi munkájukat, a dokumentáció vezetését.

Az empirikus kutatás során a következő kérdésekre szerettünk volna választ kapni:

fontos feladatnak tekintik-e a gyermek fejlődésének nyomon követését

Minden óvodapedagógus fontos feladatának tartja-e a gyermekek mérését, értékelését?

Az intézményben használt mérési, értékelési rendszer alapján jól nyomon követhető-e a gyermekek fejlődése? Jó alapot adnak-e ezek a mérések az egyéni képességfejlesztéshez, szülői tájékoztatáshoz? Szükségesnek tartják-e a személyiségfejlődési naplónak, a részképességek szintmérő eljárásrendszerének az átdolgozását? Minden óvodapedagógus aktív részese lenne-e a tényleges, többfeladatokat igénylő munkának?

IV.2. Feltevéseink

A fenti gondolatmenethez kapcsolódva feltevéseink a következők:

1. Az intézmény valamennyi óvodapedagógusa számára fontos a mérés, értékelés, az eddig használt mérési, értékelési rendszert részben tartják megfelelőnek. Megítélésük szerint a gyermekek fejlődésének nyomon követésére teljes mértékben alkalmas, viszont soknak tartják az ehhez tartozó dokumentációt, ezért igénylik a változtatást.
2. A személyiségfejlődési naplóba több táblázatot kellene beilleszteni, így elegendő lenne évente kétszer összegző értékelést írni a gyermekek fejlődéséről. A részképességek szintmérő eljárásrendszerének feladatai, játéka, tevékenységei átdolgozást, korszerűsítést igényelnek. Ugyanakkor ez igen idő- és munkaigényes feladat, ezért a kollégák nem szívesen vállalják az ebben való részvételt, viszont összefogással, egyenletes munkaelosztással valamennyien részt vennének ezekben a feladatokban, hiszen a későbbi munkájukat könnyítenék meg vele.

egyenletes munkaelosztással valamennyien részt vennének

IV.3. A minta jellemzői

A vizsgált témához illeszkedve, a kutatásban kisszámú adatközlő vett részt. A kérdőív kitöltéséhez a mintát az intézmény hat óvodapedagógus munkakörben foglalkoztatott dolgozója jelentette, hiszen az ő feladatuk a gyermekek mérése, értékelése, az egyéni differenciált fejlesztések megvalósítása, valamint a szülők tájékoztatása. Az óvodapedagógusok közül hárman több évtizede dolgoznak az óvodában; már a pedagógiai program, a személyiségfejlődési napló és a részképességek szintmérő

eljárásgyűjteményének összeállításában is aktívan részt vettek. A másik három fő is több mint három éve dolgozik az intézményben, így rendelkeznek tapasztalattal az alkalmazott dokumentálás, mérés, értékelés területén.

IV.4. A kutatás menete, módszerei és eszközei

A kutatás lebonyolítására 2023 márciusában került sor. Az adatgyűjtés az írásbeli kikérdezés módszerével valósult meg. Az egyéni kérdőíves felmérés 12, lényegre törő kérdést tartalmazott, számos esetben lehetőséget adva az indoklásra is (lásd a Mellékletet). Ez utóbbiak jelentőségét az adta, hogy tartalomelemzéskor fontos információkkal szolgáltak.

IV.5. A kutatás főbb eredményei

A kérdőív 1. kérdése az óvodai mérés, értékelés fontosságának megítélését kérte. Az óvodapedagógusok választásából kiderül, hogy valamennyien fontosnak tekintik a

gyermekek fejlődésének nyomon követését, mérését, értékelését. Vélhetően az egységes vélemény mögött nemcsak az áll, hogy ennek megvalósítása törvényi kötelezettség, hanem az is, hogy a pedagógiai program központi célja a gyermekközpontú, komplex személyiségfejlesztés, sőt ez a tevékenység a fejlettségi szint ismeretén alapuló, egyéni képességfejlesztésnek is fontos feltétele. Az óvodában használt mérési, értékelési rendszert (amelynek minőségére a 2. kérdés irányult) mind a hat óvodapedagógus részben tartotta megfelelőnek. Indoklásukban mindannyian azt fejtették ki, hogy a mérési rendszerhez tartozó feladatok, játékok, tevékenységek már elavultak, meg kellene újítani azokat. A 3. kérdés az intézményben használt mérési, értékelési rendszernek a fejlődés nyomon követésére való alkalmasságára vonatkozott. A válaszadók fele teljes mértékben alkalmasnak, míg másik fele alkalmasnak tartotta rendszert. Az előbbi válaszadók szerint nagyon jól kimutatható a gyermek egyéni fejlődése, valamint az, hogy milyen képességszintről indult, és a fejlődés folyamatában milyen szintre jutott el. Egy óvodapedagógus indoklásában azt is megfogalmazta, hogy a leggyakrabban a megfigyelést alkalmazta; ugyanakkor azt is kifejtette, hogy az érzékelés-észlelés folyamatára, mérésére több figyelmet kellene fordítani, valamint szükséges lenne nagyobb hangsúlyt fektetni a környezettudatos magatartás alakítására is. A 4. kérdésnél minden adatközlő egyetértett azazal, hogy az évi két alkalommal történő mérés elegendő az egyes részképességek fejlődésének kimutatására; a gyakoribb mérés ugyanis nem mutat jelentős változást.

nagyon jól kimutatható a gyermek egyéni fejlődése

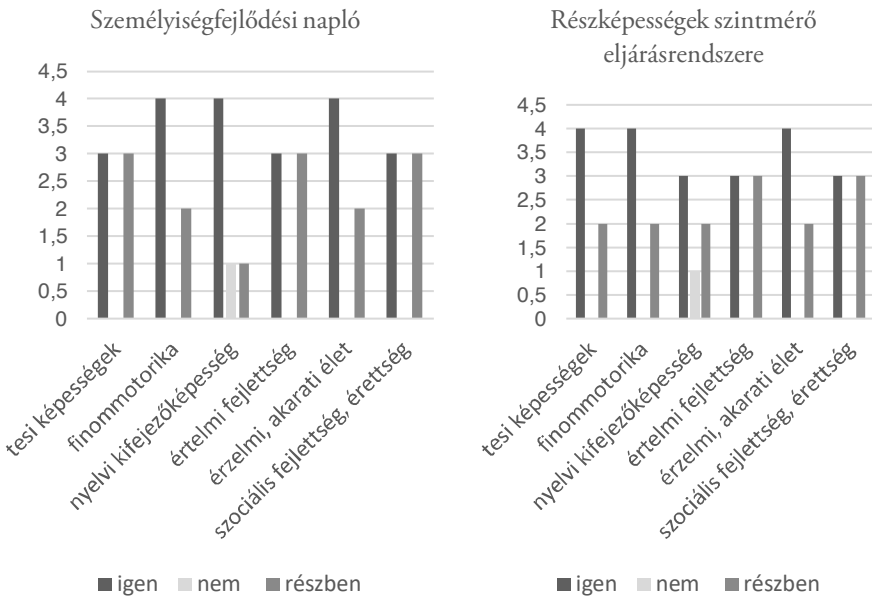
A következő, 5. kérdésnél, amely a mérési eredmények egyéni használhatóságára vonatkozott, a kitöltők szintén egyöntetűen ugyanazt a választ jelölték meg, mely szerint az egyéni fejlesztő program megírásához teljes mértékben megfelelő alapot nyújtanak a mérések eredményei; az egyéni fejlesztésekhez minden óvodapedagógus erre alapozza a tervezett tevékenységeket, játékokat. A válaszadók véleménye szerint az egyéni szintek megállapítása jól mutatja az egyes területeken levő lemaradást vagy a kiemelkedő képességet; és megfelelő kiindulási alapul szolgál az egyéni fejlesztő programhoz. A 6. kérdésnél újra egységes álláspontot képviseltek a megkérdezettek: a szülői tájékoztatásokhoz valamennyien felhasználják a mérések eredményeit, ezeket alapul véve mondják el a fogadóórákon, az egyéni beszélgetések során, hogy egy-egy képességterületen milyen szinten áll az adott gyermek, hogyan tudják ezt a szülők fejleszteni, milyen játékokat, tevékenységeket ajánlanak az otthoni közös időtöltésekhez, hogy az esetlegesen gyengébb területeken a gyermek jobban fejlődjön, vagy éppen a kiemelkedő területeken továbbfejlődjön. A következő kérdés (7.) a személyiségfejlesztési napló elvárt dokumentációs tartalmainak mennyiségére vonatkozott. Ezt minden dolgozó túl magasnak találta, s mint ahogyan korábban is szóba került már, az indoklásokban ezúttal is szerepelt, hogy ehelyett több *táblázat* elkészítésére lenne szükség, amelyben csak jelölni kellene a mérések eredményeit. Évente kétszer pedig szöveges kiegészítés – a bejövő és a kimenő állapot rögzítése – egészítené ki a táblázatokat. A 8. kérdésnél valamennyi óvodapedagógus egyetértett abban, hogy a

részképeségek szintmérő eljárásrendszere minden képességterületre kiterjed, nincs közöttük olyan, ami a mérőanyagban és a személyiségfejlődési naplóban nem szerepel.

A 9. kérdésnél a személyiségfejlődési napló és a részképeségek szintmérő eljárásrendszerének átdolgozása vonatkozásában némiképp megoszlott az óvodapedagógusok véleménye. Ezt a 3. ábra mutatja.

3. ÁBRA

A dokumentumok átdolgozásának szükségessége az óvodapedagógusok megítélése szerint

FORRÁS: Palkóné Nagy Mónika szerkesztése

A diagramon is jól látható, hogy egy fő vélekedett úgy, hogy a „nyelvi kifejezőképesség” területet nem kell módosítani, a többi területen viszont egységes volt az álláspont abban a tekintetben, hogy mindkét dokumentum vonatkozásában teljes vagy részleges átdolgozás lenne szükséges. Arra a kérdésre, hogy miben kellene változtatni a személyiségfejlődési naplón, mindannyian újfent az írásbeli részek csökkentését, illetve

a táblázatos forma előtérbe helyezését tartották kívánatosnak. A képességek mérésére vonatkoztatva pedig, amint az egy korábbi kérdésnél is megjelent már, új feladatok, játékok, tevékenységek kidolgozását tekintették a leglényegesebbnek, illetve egy pedagógus javasolta, hogy a teszt képességeknél csak a megfigyelést alkalmazzák, ehhez a területhez ne kapcsolódjanak mérési feladatok, mert szerinte azok nem adnak reális

eredményeket. Az adatközlők közül valamilyen aktívan közreműködőnek a munkában (10. kérdés), mert meglátásuk szerint az átdolgozott anyagokkal a saját munkájukat könnyíténe meg azáltal, hogy kevesebb lenne a dokumentáció, valamint a gyermekek számára újabb, érdekesebb, korszerűbb játékok, tevékenységek, feladatok alkalmazásával az óvodások még nagyobb kedvvel, aktívabban vehetnének majd részt a mérésekben. Ezenkívül mindenki megfogalmazta azt is, hogy eddig megszerzett tudása és tapasztalatai felhasználásával igyekezne átdolgozni a dokumentációt – tartalmában és terjedelmében egyaránt. A 11. kérdésnél már megoszlott a kollektíva véleménye az átdolgozás megvalósítását illetően, mert három adatközlő szerint *csapatmunkában* rövid időn belül megvalósítható lenne a dokumentumok átdolgozása – míg a másik három fő szerint nem. Az előbbi álláspontot képviselők között olyan vélemény is megfogalmazódott, hogy ha mindenki egyenlő részt vállal a feladatokból, és komolyan veszi a csapatmunkát, akkor megvalósítható. Az utóbbiak viszonyt véleményüket a következőkkel indokolták: időhiány, az eltérő munkarend miatt nehéz az összehangolt munka megszervezése, a köznevelési törvény tervezett módosítása többletfeladatot jelenthet, mint pl. a Pedagógiai program, az SZMSZ, a Házirend átdolgozása, törvényi összehangolása. Az egyéni feladatvállalást firtató utolsó (12.) kérdésre adott válaszok alapján három fő a személyiségfejlesztési napló, két fő a részképességek szintmérő eljárásgyűjteménye, egy fő mindkettő átdolgozásában szívesen vállalna többletmunkát.

ha mindenki egyenlő részt vállal a feladatokból, és komolyan veszi a csapatmunkát, akkor megvalósítható

Négy óvodapedagógus is úgy gondolja, hogy a személyiségfejlesztési naplóval kellene kezdeni az átdolgozást, majd az elkészült anyaghoz lenne célszerű igazítani a szintmérőt, ezért vállalnának a napló módosításában nagyobb

szerepet. Két óvodapedagógus pedig azzal indokolta választását, hogy nagyon sok fejlesztőjáték, tevékenység, feladat áll a rendelkezésére, melyeket a képességterületekhez hozzárendelve, mérési, értékelési mutatókkal ellátva, tudnának hasznosítható gyűjteményt összeállítani.

IV.6. A kutatási eredmények összevetése a feltevésekkel

A Múcsonyi Általános Művelődési Központ, Bölcsőde és Konyha Játékvár Óvodájában alkalmazott mérési, értékelési rendszerhez kötődő írásbeli kikérdezés eredményei alapján a megfogalmazott feltevésekre vonatkozóan az alábbi megállapítások fogalmazhatók meg.

Az első feltevés beigazolódott. Az 1., 2., 3., 5., 6., 7. és 8. kérdésre adott, koherens válaszok és indoklások alapján egyértelműen megállapítható, hogy valamilyen óvodapedagógus számára fontos a mérés, értékelés; véleményük szerint a gyermekek fejlődésének nyomon követésére az eddigi rendszer megfelelő, de az ezzel járó dokumentáció mennyiségét soknak tartják. Az értékelési-mérési rendszeren elsősorban az írásos dokumentáció terjedelmének csökkentésével változtatnának.

A második feltevés részben igazolódott be. A 4., 9., 10., 11. és 12. kérdésekre adott válaszok megerősítették azt, hogy az

óvodapedagógusok a táblázatos rendszert részesítenék előnyben, valamint azt, hogy elegendő lenne a gyermekekről csak évente kétszer összegző értékelést írni. Abban is egyöntetűen foglaltak állást, hogy az eljárásgyűjtemény feladatait, játékeit, tevékenységeit korszerűsíteni szükséges. Az ehhez kapcsolódó tevékenységekben, főként egy-egy dokumentum átdolgozásában pedig minden óvodapedagógus aktívan részt venne. Tehát a nevelőtestület minden tagja pozitívan viszonyult ehhez a munkához, véleményük csupán abban tért el egymástól, hogy mennyi idő alatt végezhető el ez a feladat.

A kapott válaszok több vonatkozásban is lényeges információkkal szolgálnak az intézményvezető számára, akinek fontos jövőbeni feladata a mérési, értékelési rendszer átdolgozásának megszervezése, irányítása, koordinálása, a kollégák tevékenységének összehangolása, hiszen az eddigi rendszer megújítása időigényes munka, amelynek elvégzéséhez elengedhetetlen valamennyi óvodapedagógus támogató attitűdje, aktív közreműködése.

V. KONKLÚZIÓK

A mai óvodai nevelés, tanulás folyamatában jelentős szerepet játszik a gyermekek minél mélyebb megismerésén alapuló mérés, értékelés, hiszen ez alapozza meg, hogy minden gyermek a képességeinek megfelelő nevelésben, fejlesztésben részesüljön, a számára adekvát módszerek, eszközök, eljárások segítségével. A gyermek személyiségstruktúrájának teljes megismerése révén tárható fel ugyanis rész-képességeinek szintje, azok

fejletlensége vagy kiemelkedő színvonala. Az életkori sajátosságok, az általános jellemzők mellett a gyermekek közti különbségeket, az egyedi jellemzőket is figyelembe kell venni, hiszen ezek adják az egyéni, komplex személyiségfejlesztés kiindulópontját.

A MÁMK Játékvár Óvoda helyi pedagógiai programjának fő eleme a képességfejlesztés. E cél eléréséhez nélkülözhetetlen a szintmegállapításra épülő, tudatos pedagógiai munka, amely a gyermekek egyéni fejlődési ütemének, érésének, valamint fejlődésük folyamatosságának a figyelembevételén alapul. Ezért szükséges egy olyan mérési, értékelési rendszer alkalmazása, amely összhangban áll az intézmény helyi pedagógiai programjával, és lehetővé teszi a gyermekek alapos megismerését, képességeik szintjének részletes feltárását. A jelen tanulmányban bemutatott empirikus kutatás a fentiekben megfogalmazott célkitűzést szolgálta. Átfogó képet adott az intézményben alkalmazott mérési, értékelési rendszerhez kötődően a nevelőtestület valamennyi tagjának véleményéről, a további feladatok vállalásával kapcsolatos attitűdjéről. A kapott eredmények egyúttal az intézményvezető által tervezett innovációhoz is fontos információkkal szolgálnak, hiszen egyértelműen beigazolódott, hogy valamennyi óvodapedagógus úgy ítéli meg: szükséges az óvodai mérés-értékelés rendszerének átdolgozása, a tapasztalt hiányosságok, hibák korrigálása, ezáltal a gyakorlati kivitelezés javítása, a főbb dokumentumok felülvizsgálata és megújítása. Alapvető cél ugyanis, hogy a gyermekek mérése, értékelése *teljesebb* legyen, fejlődésük nyomon követése és rögzítése pedig *alaposabb*, ugyanakkor

alaposabb, ugyanakkor
időtakarékosabban
megvalósítható

időtakarékosabban, könnyebben megvalósítható. Bár az eddig alkalmazott rendszer is jól bevált, korszerűsítése több szempontból is szükségessé vált. Részből azért, hogy a mérési eredmények még pontosabb információval szolgáljanak az egyéni fejlesztő program megírásához és a szülők tájékoztatásához, részben pedig azért, hogy az óvodapedagógusok adminisztrációs terhei is csökkenjenek. Ez utóbbiak főként a korábban használt dokumentumok modernizálásával, több táblázat beiktatásával és kevesebb szöveges rész alkalmazásával valósíthatók meg. Az óvodapedagógusok pozitív hozzáállása elővételezi, hogy az ezekhez kapcsolódó feladatokban valamennyien kiveszik majd a részüket. Mindezzel hozzájárulhatnak a közösen vallott elvek érvényesüléséhez, amely szerint munkájuk központi eleme a gyermek feltétel nélküli szeretete, valamint az, hogy biztosítsák minden óvodás számára az önmagához viszonyított optimális fejlődést, az ehhez szükséges egyéni érdeklődésre épülő, illetve fejlődési ütemét figyelembe vevő, differenciált fejlesztést. Közös törekvésük az is, hogy az óvodáskor végére minden gyermek megfeleljen az iskolaérettségi követelményeknek, alkalmassá váljon az iskolai életre, illetve az iskola megkezdéséhez, a tanuláshoz a szükséges képességek, rész-képességek, készségek tekintetében önmagához viszonyítva a legmagasabb szintre jusson el. Ehhez a jelenleg használt, jól bevált mérési, értékelési rendszer is megfelelő alapot ad, de a még hatékonyabb munkavégzés érdekében, a gyermekek számára érdekesebb feladatokat tartalmazó, képességeikről még hitelesebb eredményekkel szolgáló, kevesebb adminisztrációval járó dokumentumok

kidolgozása mindenképpen a minőségi munka záloga. Szerencsére intézményünkben egy olyan támogató, együttműködő, tenni akaró nevelőtestület dolgozik, amelynek tagjaival aktív csapatmunkában, közösen elérhetőek a kitűzött célok, az innovációs feladatok megvalósítása.

A tervezett munka főbb lépései a következők:

A feladatterv elkészítése, melyben először a személyiségfejlesztési napló átdolgozásának részfeladatai szerepelnek; minden képességterületre lebontva, a felelősök és az elkészítés határidejének megjelölésével, annak alapján, hogy ki melyik terület átdolgozását vállalja. Az elkészült részeket munkaértekezlet keretében meg kell beszélni, és amennyiben mindenki elfogadja az új táblázatokat, egy közös dokumentumban szükséges azokat megszerkeszteni. Figyelembe kell venni, hogy ebben a dokumentumban minden képességterület szerepeljen, valamint a

táblázatokban, a gyermek értékelése során, minden fejlettségi szint jelölhető legyen, ezáltal pedig a fejlődés is nyomon követhetővé váljon. Minden egyes táblázat után az év

eleji és az év végi összegző szöveges rész bejegyzésére szolgáló rész szerepeljen, mindhárom korcsoport vonatkozásában. A személyiségfejlesztési napló első részébe be kell illeszteni egy részletesebb anamnézist, hogy utóbbi ne különálló dokumentum legyen, valamint a gyermek beszoktatásával, beilleszkedésével kapcsolatos tapasztalatok rögzítésére is lehetőséget kell adni itt. A képességterületek mérési eredményeinek összesítése után pedig a családlátogatások, az egyéni beszélgetések tanulságait célszerű összefoglalni. Ki kell választani azt az

hogy az óvodapedagógusok
adminisztrációs
terhei is csökkenjenek

óvodapedagógust, aki felvállalja az egyes részek összedolgozását, a végleges dokumentum elkészítését. A különböző feladatok során szükséges a gyakori nyílt, őszinte kommunikáció, az elkészült részek megbeszélése, véleményezése, egymás segítése, a teammunka. Ezt követően a részképességek szintmérő eljárásrendszere gyűjteményének átdolgozása következhet. Itt szintén nagyon fontos a feladatok kiosztása, a felelősök és a határidő egyeztetése. Egy brainstorming keretében pedig annak megbeszélése, kinek melyik részképesség-terület méréséhez milyen játék-, feladat-, tevékenységötlete van. Ezzel is támogatva egymás munkáját. Mindezekhez – a személyiségfejlődési naplóval koherens – mérési, értékelési mutatók csatolása lenne kívánatos. A folyamat utolsó lépése az összegző munka, a teljes dokumentum megszerkesztése, mely az

intézményvezetővel közösen történne. A teljes átdolgozás során fontos, hogy a személyiségfejlődési napló és a részképességek szintmérő eljárásgyűjteménye alakulását folyamatos figyelemmel kísérvük, hiszen ezek szorosan összefüggő dokumentumok, egymás kiegészítői, ezért teljes összhangban kell lenniük. Minden feladat, munkafolyamat során lényeges a vezetői segítségnyújtás, az együtt gondolkodás, egymás munkájának segítése, az egyenletes munkaterhelés, a közös cél szem előtt tartása. E többlépcsős feladat elvégzéséhez olyan vezetői kompetenciák szükségesek, mint a stratégiai gondolkodás, a folyamat célokra, tevékenységekre, feladatokra való lebontása, a dolgozók motiválására való készség, a céltudatosság, elkötelezettség, jó együttműködési készség, igényesség.

IRODALOM

- Barkóczy M., Dr. Bőjtös Zné., Hamvasné Bögre J., Gerencsér Z. és Gáspár Jné. (2019): *Óvodáskorú gyermekek fejlődésének nyomon követése*. Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ (2. kiadás). Letöltés: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatasi/pok/Budapest/szaktanacsadoi_anyagok/Az_ovodaskoru_gyermekek_fejlodesenek_nyomon_kovetese_.pdf (2023. 06. 14.).
- Bánné Mészáros A. (2016): *Mérés-értékelési lehetőségek az óvodában*. Letöltés: http://refpedi.hu/sites/default/files/hir_kepek/Mérés-értékelési_lehetőségek_az_óvodában_20161130_BMA.pdf (2023. 06. 14.).
- Báthory Z. (1997): *Tanulók, iskolák – különbségek: Egy differenciális tanuláselmélet vázlatja*. Okker Oktatási Kiadó, Budapest.
- Dr. Bakonyi A. (2007): *Az óvodás gyermek fejlődésének nyomon követése. A kompetencia alapú programcsomag gyermekek megfigyelésén alapuló mérési és értékelési rendszere*. SuliNova Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest. Letöltés: https://www.katped.hu/sites/default/files/ovodas_2007.pdf (2023. 06. 10.).
- Dr. Hegyi I. (2000): *Fejlődési lépcsőfokok óvodáskorban*. OKKER Oktatási Kiadó, Budapest. Letöltés: <https://docplayer.hu/10044628-Dr-hegyi-ildiko-aktualis-fejlettségi-szint-megallapitasa-lj.html> (2023. 06. 14.).
- Józsa K. (2016): Kihívások és lehetőségek az óvodai fejlesztésben. *Iskolakultúra*. 26. 4. sz., 59–74. Letöltés: <http://real.mtak.hu/42350/1/06.pdf> (2023. 06. 14.).
- Kósáné Ormai V., Járó K., Kalmár M. (1975): *Fejlődéslelektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Budapest.
- Porkolábné dr. Balogh K. (1992): *Kudarccal nélkül az iskolában*. Alex-typo Kiadó és Reklámiroda Bt., Budapest.
- Porkolábné dr. Balogh K. (1999): *Komplex prevenció óvodai program – „Kudarccal nélkül az iskolában”*. Volán Humán Oktatási és Szolgáltató Rt., Budapest.
- Stark, G. (2010): *Óvodapedagógia és játékmódszertan*. Státus, Csíkszereda.

- Szabó P. (1970): Komplex vizsgálati módszer és rehabilitációs eljárás iskoláretlen gyermekeknél. *Pszichológiai Tanulmányok*. 12., 205–221.
- Szabó-Thalmeiner N. (2007): A pedagógiai értékelés elmélete. In: Birta-Székely N. és Fóris Ferenczi R.: *Pedagógiai kézikönyv. Az oktatás pedagógiaelméleti alapjai*. Ábel, Kolozsvár.

EGYÉB DOKUMENTUMOK

2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről. Letöltés: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100190.tv> (2023. 06. 15.).
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról. Letöltés: <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200020.emm> (2023. 06. 15.).
- MÁMK Játékvár Óvoda Minőségirányítási program (2004). Kézirat. Múcsony.
- Múcsonyi Általános Művelődési Központ, Bölcsőde és Konyha Játékvár Óvodája (2017): Játssza tanulni – gondolkodva játszani. Óvodai pedagógiai program. Letöltés: <http://mucsony.hu/mucsonyi-altalanos-muvelodesi-kozpont-bolcsode-es-konyha-jatekvar-ovodaja/> (2023. 06. 15.).

MELLÉKLET²

Kérdőív óvodapedagógusoknak

1. Fontosnak tartod óvodában a mérést, értékelést, a gyermekek fejlődésének nyomon követését? Tegyél X-et a megfelelő helyre!

Igen	Nem
☐	☐

2. Megfelelőnek tartod-e az óvodánkban használt mérési, értékelési rendszert? Tegyél X-et a megfelelő helyre!

Igen	Nem	Részben
☐	☐	☐

Választásod indokold is meg!

3. A fejlődés nyomon követésére mennyire alkalmas az intézményünkben használt mérési, értékelési rendszer? Tegyél X-et a megfelelő helyre!

egyáltalán nem alkalmas	kevésbé alkalmas	valamennyire alkalmas	alkalmas	teljes mértékben alkalmas
☐	☐	☐	☐	☐

Választásod indokold is meg!

4. A részképességek mérésénél elegendő-e az évi két alkalommal történő mérés? Tegyél X-et a megfelelő helyre!

Igen	Nem
☐	☐

Választásod indokold is meg!

² Palkóné Nagy Mónika szerkesztése. A Melléklet **jól nyomtatható verziója innen letölthető**: <https://upszonline.hu/index.php?attachmet=730708009>

5. A mérések eredményei mennyire adnak megfelelő alapot az egyéni fejlesztő program megírásához? Tegyé X-et a megfelelő helyre!

egyáltalán nem	kevésbé adnak alapot	valamennyire adnak alapot	alapot adnak	teljes mértékben alapot adnak

Választásod indokold is meg!

7. Soknak tartod a személyiségfejlődési naplóhoz tartozó dokumentációt?

Igen	Nem	Részben

6. A szülői tájékoztatásokat mennyire könnyítik meg a mérések, mennyire használod fel azok eredményeit? Tegyé X-et a megfelelő helyre!

egyáltalán nem	kevésbé használom fel	valamennyire felhasználom	felhasználom	teljes mértékben felhasználom

Választásod indokold is meg!

8. A részképességek szintmérő eljárásrendszere minden képességterületre kiterjed? Tegyé X-et a megfelelő helyre!

Igen	Nem

Amennyiben nem, mely területe(ke)t kellene még mérni, értékelni? Sorold fel!

9. Véleményed szerint szükséges-e a személyiségfejlődési napló és a részképességek szintmérő eljárásrendszere gyűjtemény átdolgozása? Tegyé X-et a megfelelő helyre!

		Igen	Nem	Részben
személyiségfejlődési napló	testi képességek			
	finommotorika, író-rajzoló mozgás, tájékozódóképesség			
	nyelvi kifejezőképesség			
	értelmi fejlettség			
	érzelmi, akaratil élet			
	szociális fejlettség, érettség			
részképességek szintmérő eljárásrendszere	testi képességek			
	finommotorika, író-rajzoló mozgás, tájékozódóképesség			
	nyelvi kifejezőképesség			
	értelmi fejlettség			
	érzelmi, akaratil élet			
	szociális fejlettség, érettség			

Ha igen, miben?

Személyiségfejlődési napló:

Részképességek szintmérő eljárásgyűjteménye:

10. Amennyiben át kell dolgozni a fent említett anyagok valamelyikét, részt vennél-e aktívan ebben a munkában? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

Igen	Nem
☐	☐

Választásod indokold is meg!

11. Véleményed szerint, ha szükséges egyenletes munkamegosztással, csapatmunkával rövid időn belül megvalósítható a dokumentumok átdolgozása? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

Igen	Nem
☐	☐

Választásod indokold is meg!

12. Szükség esetén melyik feladatban vállalnál többletmunkát? Tegyéél X-et a megfelelő helyre!

személyiség- fejlődési napló	részkapességek szintmértő eljá- rásgyűjteménye
☐	☐

Választásod indokold is meg !

Azután

Vallomás és játék öt képben
(1974)

A műsor a Debreceni Egyetemi és Főiskolai Fesztiválon 1974-ben aranyfokozatú oklevelet kapott.

Fotó: Mincsovics Emil